

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	1219
Land:	Syrien
Kilde:	Landinfo
Titel:	Syria Retur fra utlandet
Udgivet:	10. februar 2020
Optaget på baggrundsmaterialet:	5. maj 2020

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Syria

Retur fra utlandet

10. februar 2020

© Landinfo 2020

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 2098 Vika

0125 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingstreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

This report on the question of return to Syria deals with the return phenomena in their broadest sense, and therefore includes both voluntary and involuntary return from the neighbouring countries Lebanon, Jordan and Turkey. It also covers the possibilities for Syrians in other countries to return, whether for a shorter period or permanently.

Sammendrag

Dette notatet omhandler retur til Syria i den videste betydning, og behandler derfor både frivillig og ufrivillig retur fra nabolandene Libanon, Jordan og Tyrkia. Det omhandler også mulighetene for syrere i andre land til å returnere, enten for en kortere perioden eller permanent.

Innhold

1	Innledning.....	6
2	Betingelser for retur	6
2.1	Sikkerhetsgodkjenning	7
2.2	Situasjonsavklaring (<i>taswiyat al-wada'</i>)	7
2.3	Besøk til Syria	7
2.4	Enklere prosedyrer på grensene.....	8
3	Retur fra Libanon.....	9
3.1	Organisert retur.....	10
3.1.1	Retur organisert av Sûreté Générale	10
3.1.2	Retur organisert av Hizballah	11
3.1.3	Returer organisert av andre aktører	11
3.2	Spontan retur.....	12
3.3	Retur av PRS (palestinske flyktninger fra Syria)	12
3.4	Deportasjoner.....	12
3.5	Dokumentkrav	12
4	Retur fra Jordan	13
4.1	Organisert retur.....	13
4.2	Spontan retur.....	14
4.3	Deportasjoner.....	14
4.4	Dokumentkrav	14
5	Retur fra Tyrkia	15
5.1	Organisert retur og frivillig retur	15
5.2	Deportasjoner.....	16
5.3	Spontan retur og midlertidige besøk.....	16
5.4	Dokumentkrav	17
6	Retur fra Europa	17
6.1	Dokumenter og prosedyrer	18
7	Syriske myndigheter og retur	18
8	Referanser	20

1 Innledning

Det er i starten av 2020 over 5,5 millioner syriske flyktninger i nabolandene, over 64 % av disse befinner seg i Tyrkia (UNHCR 2020). Selv om organisasjoner som UNHCR ikke anbefaler retur til Syria, er det flyktninger som vender tilbake, både organisert og på individuell basis. UNHCR har verifisert at godt over 90 000 flyktninger returnerte fra utlandet i 2019, mange av disse vendte tilbake utenom organiserte programmer, såkalt spontan retur (UNHCR 2020). Libanesiske myndigheter samarbeider med syriske myndigheter om organiserte returer (Xinhua 2019), om enn i et mindre omfang enn hva man i utgangspunktet hadde sett for seg. Ingen andre stater har et slikt samarbeid med myndighetene.

En del av den informasjonen dette notatet bygger på, er samlet under Landinfo sin informasjonsinnhentingsreise til Syria i april 2019. Gitt at spørsmålet om retur er sensitivt, er de aller fleste av de muntlige kildene som er brukt i notatet anonymisert. Men fenomenet er mye omtalt i media i alle landene som huser flyktninger, og i Syria omtales det både i opposisjonelle og regimetro medier. Gitt at temaet er sterkt politisert, er det en utfordring å veie forskjellige kilder opp mot hverandre for å finne en mest mulig objektiv beskrivelse av den returen som foregår.

De største utfordringene er rundt den uorganiserte returen, spontan retur, der det er meget vanskelig å finne pålitelig tallmateriale, og dessuten problematisk å kartlegge hvilke faktorer som får flyktningene til å vende tilbake uten å benytte organiserte returer der dette er mulig.

I 2019 har det vært et økende fokus på retur, ikke bare i nabolandene og resten av verden, men også i Syria diskuteres dette spørsmålet grundig. Dette fikk Landinfo selv et innblikk i under reisen i april 2019. En rekke rapporter er blitt produsert i 2019 av forskjellige aktører som tar opp ulike aspekter ved retur til Syria – disse har også vært en viktig del av kildegrunnlaget for dette notatet.

2 Betingelser for retur

Personer som har flyktet fra Syria i løpet av borgerkrigen utgjør en mangslungen gruppe – alt fra politisk opposisjonelle som har deltatt aktivt i kampen mot GoS (Government of Syria) og Asads regime, til dem som har flyktet fordi levebrødet deres ble borte. For veldig mange unge menn er det spørsmålet om militærtjeneste som var den viktigste faktoren som avgjorde om de flyktet fra landet, og det er en viktig faktor når beslutningen om en eventuell retur skal tas.

Imidlertid viser en studie fra UNHCR publisert i mars 2019 at spørsmålet om fritak fra militærtjenesten ikke er den viktigste faktoren når flyktninger i nabolandene vurderer retur. Listen over hvilke faktorer som er viktige for

flyktningene toppes gjennomgående av sikkerhetssituasjonen, etterfulgt av andre forhold som tilgang til basistjenester, tilgang til levebrød og mulighet for å få tak over hodet. Forbedring av sikkerhetssituasjonen er den viktigste faktoren for dem som har returnert, eller som har konkrete planer om retur (UNHCR 2019a).

Dette blir ytterligere underbygget i en større studie foretatt av Verdensbanken, blant annet basert på data fra UNHCR, som viser at det er sikkerhetsrelaterte forhold som er blant de viktigste faktorene når flyktninger vurderer å returnere (World Bank 2020, s. 227).

2.1 Sikkerhetsgodkjenning

Alle flyktninger som ønsker å returnere er avhengige av en sikkerhetsgodkjenning. Det er det nasjonale sikkerhetsbyrået som gir denne godkjenningen, og uten en slik vil man risikere å bli tilbakeholdt på grensen. Sikkerhetsbyrået koordinerer arbeidet til de forskjellige etterretningsavdelingene som finnes (Yahya 2019).

Ved organiserte returer, for eksempel fra Libanon, er det organisatorene som formidler sikkerhetsgodkjenningen, eller avslag på godkjenningen, mens personer som organiserer sin egen retur selv må sørge for sikkerhetsgodkjenning (internasjonal organisasjon d, møte april 2019).

2.2 Situasjonsavklaring (*taswiyat al-wada'*)

Dette er den samme prosedyren som personer som har oppholdt seg i opposisjonsområder måtte gjennomgå dersom de ønsket å bli værende i det aktuelle området etter at GoS tok tilbake kontrollen (Landinfo 2019, s. 10–12). Personer som returnerer fra nabolandene vil kunne gjøre dette etter at de har vendt tilbake til Syria, og skal da få en periode på tre–seks måneder på seg for å ordne dette (internasjonal organisasjon a 2019; al-Jablawi 2019).

Personer som ønsker å returnere fra andre land, kan gjøre dette via den nærmeste syriske ambassaden. På nettsidene til Syrias ambassade i Stockholm er det et eget skjema som må fylles ut for personer som har unndratt seg førstegangstjeneste (Syrias ambassade i Stockholm u.å.a). Se også del 6.1.

2.3 Besøk til Syria

Syriske statsborgere som har flyktet til andre land, som for eksempel Norge, har mulighet for å reise tilbake til Syria på et begrenset 'se hvordan forholdene er'-besøk. På nettsidene til syriske ambassader rundt om i verden er det egne skjema som må fylles ut, der man søker om tillatelse til å besøke *al-Qutr*, som bokstavelig talt betyr regionen eller landet, og er Ba'th-sjargong for Syria. Betingelsen er at

man har gyldig oppholdstillatelse i det landet man bor i (Syrias ambassade i Stockholm u.å.a).

Personer kan søke via den nærmeste ambassaden, og det vil ta 10–60 dager å behandle søknadene (Syrias ambassade i Stockholm u.å.d). En tillatelse vil gi personen mulighet for å reise tilbake til Syria og oppholde seg der i inntil tre måneder. Siden må den enkelte velge om bli i Syria, eller reise tilbake til landet vedkommende oppholdt seg i før det midlertidige til Syria (internasjonal organisasjon a, møte april 2019).

Landinfo ble gjort oppmerksom på denne ordningen under et besøk i Damaskus våren 2019, og selv om det da var en forholdsvis ny ordning, var holdningen til den i utgangspunktet positiv blant de organisasjonene som kjente til den (internasjonal organisasjon a og b, møter april 2019).

2.4 Enklere prosedyrer på grensene

Ifølge flere kilder som Landinfo møtte i Damaskus våren 2019 utstedte GoS tidligere samme år et nytt sirkulær som omhandler syriske borgere som har forlatt landet ulovlig. Disse kildene opplyste at personellet som bemanner grenseovergangene skal ha blitt instruert i å ta imot returnerende flyktninger ‘på en god måte’ (internasjonal organisasjon a og b, møter april 2019).

Sirkulæret skal videre stipulere at returnerende nå kun skal fyllet ut et dokument der de må oppgi hvor de har krysset grensen, og datoen de forlot landet. Det skal ikke lenger spille noen rolle hvorvidt de forlot landet via en ulovlig grenseovergang, og heller ikke om de forlot landet fra et område som var kontrollert av opposisjonen (internasjonal organisasjon a og b, møter april 2019). Slike tilfeller ville tidligere blitt overlatt til en av sikkerhetstjenestene, mens de nå tillates å returnere uten at dette forholdet blir et hinder.

En av organisasjonene nevnt over opplyste også at det er skjedd en forandring når det gjelder menn som er etterlyst for å ha uteblitt fra militærtjeneste. Der man før ville ha fått en fengselsstraff for dette, vil de personene det gjelder nå få en note der vedkommende blir bedt om å henvende seg til det innrulleringskontoret han tilhører innen 15 dager. Deretter skal han i prinsippet få en ‘nådeperiode’ på seks måneder til å avklare sin situasjon (internasjonal organisasjon a, møte april 2019).

Landinfo antar at selv om forskjellige prosedyrene er forenklet, så må den enkelte fremdeles regne med å gå igjennom en form for sikkerhetsklarering.

3 Retur fra Libanon

Libanon er det av Syrias naboland som har det største antallet flyktninger i forhold til eget innbyggertall. I januar 2020 er det i overkant av 914 000 syriske flyktninger registrert hos UNHCR (UNHCR 2020), men det antas at tallet er høyere. Den libanesiske regjeringen opererer med at det er rundt 1,5 millioner syrere i landet (HRW 2019a).

Libanons politiske system er bygget på en maktfordeling basert på konfesjonell tilhørighet, der kristne og muslimer har halvdelen av representantene i nasjonal-forsamlingen og i statsapparatet for øvrig. De tre største konfesjonene; sunni-muslimer, shi'a-muslimer og maronittiske kristne, har de tre topposisjonene i landet, henholdsvis statsministeren, parlamentspresidenten og presidenten. Faktorer som kan forrykke denne maktbalansen blir sett på med stor mistenksomhet og uro, ikke minst er de palestinske flyktningene i landet og deres posisjon og historie der, veldig viktig for å forstå Libanons bekymringer rundt de syriske flyktningene. Palestinerne spilte en nøkkelrolle i den libanesiske borgerkrigen 1975–1990, og spesielt kristne partier er bekymret for at tilstedeværelsen av hundretusener av hovedsakelig sunnimuslimske syrere skal lede til ny uro.

De syriske flyktningene, og hvordan Libanon skal forholde seg til dem, er derfor et meget brennbart tema. Landet var under syrisk okkupasjon fra 1976 frem til 2005, da de syriske styrkene ble tvunget til å trekke seg ut i kjølvannet av drapet på tidligere statsminister Rafiq al-Hariri, et drap syriske myndigheter ble anklaget for å stå bak. En rekke praksiser fra før 2005 fungerer imidlertid fortsatt, og som en følge av disse, er en rekke sektorer i landet helt dominert av syrisk arbeidskraft, uten formell arbeidstillatelse. Dette gjelder ikke minst for bygg- og anleggsbransjen, og innen landbruket (Bou Khater 2017). Libanesiske og syriske statsborgere trenger heller ikke pass for å reise frem og tilbake mellom landene, men kan bruke et gyldig nasjonalt ID-kort.

Det har blitt betydelig vanskeligere for syrere å reise til Libanon enn hva det var før 2015, da nye restriksjoner ble innført (BBC 2015). For eksempel vil en syrer som har en avtale med en ambassade i Beirut få en 48-timers innreisetillatelse mot å fremvise dokumentasjon på avtalen (UNHCR 2016). Det finnes imidlertid rapporter om syrere med alle de nødvendige papirene i orden som blir nektet innreise til Libanon (Tello 2018). Anslagene på antallet syriske arbeidere i landet før 2005 varierer mellom 400 000 og 1,4 million (Bou Khater 2017), men selv om antallet gikk noe ned umiddelbart etter den syriske tilbaketrekningen, antas det at flere hundre tusen syriske arbeidere var i landet da opprøret brøt ut i 2011.

President Michel Aoun har ved en rekke anledninger insistert på at flyktningene må returnere, og kritisert omverdenen for å gjøre for lite for å legge til rette for retur for flyktningene. Han mener at en retur må iverksettes selv om det ikke er funnet en politisk løsning på konflikten (Francis & Chmaytelli 2019). Gebran Bassil, landets utenriksminister og president Aouns svigersønn, har uttalt at

majoriteten av syrerne i landet har økonomiske motiver for ikke å vende tilbake, og at de både tar jobber fra libanesere og har bedre helsetilbud enn dem (Wintour 2019).

Det er i første rekke partier og grupper som støtter Asad som har tatt til orde for at de syriske flyktingene må vende tilbake, og Hizballah har vært aktive i å organisere returer av flyktinger. Hizballah har som kjent deltatt i krigen på GoS' side. Men Landinfo har også møtt en fremtredende libanesisk advokat og aktivist, en kjent motstander av det syriske regimet, som uttalte at over 90 % av flyktingene i landet ikke var politiske men økonomiske flyktinger (libanesisk advokat og aktivist, møte 2018).

Anslagene på hvor mange personer som har returnert, frivillig eller ikke, varierer voldsomt. UNHCR opererer med et tall på 22 732 (UNHCR 2020), mens president Aoun i november 2019 uttalte at over 390 000 personer hadde returnert (Dutton 2019). Landinfo vurderer at det reelle tallet er langt nærmere det tallet UNHCR opererer med enn det tallet presidenten oppgir.

3.1 Organisert retur

Det skal være flere myndigheter, partier og organisasjoner som er involvert i returprosessen fra Libanon. Under følger en oversikt over de forskjellige aktørene som på forskjellige måter er involvert i organiserte returer.

3.1.1 Retur organisert av Sûreté Générale

SG er en del av det libanesiske militæret, og har blant annet ansvaret for utlendinger i landet. Det er også SG som utsteder pass og visum, og oppholdstillatelser til utlendinger. Direktoratet er ledet av Abbas Ibrahim. I henhold til den konfesjonelle maktdelingen i landet er det en shi'a-muslim som leder SG, og Ibrahim ble i sin tid nominert til denne posisjonen av de to shi'a-muslimske partiene i parlamentet, Amal og Hizballah (Abbas 2017). Han blir antatt å stå nær Hizballah, noe spesielt politiske motstandere av partiet finner problematisk (Badran 2019).

SG organiserer retur for syriske flyktinger på vegne av den libanesiske staten, i samarbeid med syriske sikkerhetsmyndigheter (Xinhua 2019). Personer som ønske å returnere, tar kontakt med et av deres kontorer rundt om i landet og registrerer sitt navn der. Navnene blir deretter formidlet til syriske sikkerhetsmyndigheter, som går igjennom listene fra SG. Alle som ønsker å returnere må igjennom en sikkerhetssjekk, og listene med navnene på dem som får tillatelse til å returnere blir så returnert til SG. I henhold til en uttalelse fra Abbas Ibrahim blir rundt 10 prosent av dem som ønsker å returnere avvist av syriske sikkerhetsmyndigheter, dette kommer i tillegg til dem som er etterlyst. Personer som er etterlyst, blir informert om dette og må velge om de vil dra tilbake til Syria og

foreta en *taswiyat al-wada'* (situasjonsavklaring) der, eller la være å reise (Bassam 2018). Landinfo er ikke kjent med hvordan libanesiske myndigheter forholder seg til personer som blir nektet å returnere av syriske myndigheter.

Landinfo har spurt kilder i Libanon om de er kjent med hvilke kriterier syriske myndigheter har for hvem som får tillatelse til å vende tilbake. Det synes imidlertid å være et element av vilkårlighet i hvem som får tillatelse og hvem som blir nektet. En organisasjon Landinfo møtte i Libanon fortalte at personer som har blitt nektet sikkerhetsklarering ved første gangs søknad har fått tillatelse når de har søkt på nytt et par-tre måneder etter å ha søkt første gang (internasjonal organisasjon a, møte april 2019). Det skal også være tilfeller der noen i en familie har fått tillatelse, mens andre familiemedlemmer ikke har fått, og tilfeller der barn ikke har fått, mens de voksne i familien har blitt akseptert. Landinfo er ikke kjent med hvor omfattende denne praksisen er, og hva som ligger til grunn for den. Samme organisasjon pekte på at det i noen tilfeller kan dreie seg om personer med samme navn som personer som er etterlyst av syriske myndigheter (internasjonal organisasjon a, møte april 2019).

3.1.2 Retur organisert av Hizballah

Hizballah har, i samarbeid med syriske myndigheter, selv tatt initiativ til å organisere retur for syriske flyktninger. Lite er kjent rundt den praktiske organiseringen av disse returene, og i hvilken grad dette skjer i samarbeid med Sûreté Générale. En kilde sier at personer som har registrert ønske om retur hos politiske partier blir overført til SG og at de selv foretar en undersøkelse for å bekrefte at returen er frivillig (Amnesty 2019a). Det er ikke mulig for Landinfo å bekrefte om dette stemmer.

I juli 2018 bekjentgjorde Hizballah at de har åpnet kontorer på ni forskjellige steder i landet for å ta imot syriske flyktninger som ønsker å returnere. Alle kontorene finnes i områder av landet der partiet har stor innflytelse, og skal være åpne hver dag (utenom søndager) klokka 9–17. Steder med slike kontorer er Ba'albek (Biqa'a), Hermel (Biqa'a), al-Labwa (Biqa'a), Badnayil (Biqa'a), al-Dahiyya al-janubiyya (Beirut, sørlige bydeler; Bir al-'Abd), al-Nabatiyya (sør-Libanon), Tyr (sør-Libanon), Bint al-Jbayl (sør-Libanon) og al-Adisa (sør-Libanon) (al-Manar 2018).

3.1.3 Returer organisert av andre aktører

Landinfo er ikke kjent med at andre aktører organiserer returer fra Libanon på samme måte som SG og Hizballah. En kilde peker på at et lite pro-syrisk parti, al-Hizb al-lubnani al-wa'ad (Det libanesiske løfte-partiet), skal ha organisert en dør-til-dør-kampanje og vært aktive på sosiale medier for å få flyktninger til å melde seg til returene som SG organiserer (Sewell 2019a). Dette partiet er imidlertid veldig lite, og har aldri vært representert i nasjonalforsamlingen.

3.2 Spontan retur

Ved siden av den organiserte returen, foregår det en ikke ubetydelig spontan retur fra Libanon til Syria. Tidligere var mange av dem som returnerte flyktninger med tilhold i Biqa'a-dalen, på grensen til Syria, og de returnerte via en av de uoffisielle grensestiene, som det er mange av. Mange av flyktningene kom også opprinnelig til Libanon på denne måten. Libanesiske myndigheter har lagt ned en betydelig innsats for å få kontroll med denne grensen, og trafikken er langt mindre enn hva den var i starten av konflikten. På den syriske siden er det heller ikke noen opprørskontrollerte områder tilbake, og den syriske hæren og Hizballah har full kontroll der (Alfred 2018).

3.3 Retur av PRS (palestinske flyktninger fra Syria)

Før utbruddet av konflikten i 2011 hadde Syria en palestinsk flyktningebefolkning på 560–580 000, mens den nå er på rundt 445 000. Av disse mottar 418 000 en eller annen form for bistand fra UNRWA (UNRWA 2019).

I 2018 returnerte rundt 1400 PRS fra Libanon, mens rundt 500 PRS dro til Libanon. Tallene fra første halvdel av 2019 viser at 1300 PRS returnerte fra både Jordan og Libanon (UNRWA 2019).

3.4 Deportasjoner

Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch har kritisert Libanon for å deportere syriske flyktninger, og pekt på flere tilfeller der deporterte har blitt arrestert av syriske myndigheter. Disse deportasjonene startet etter at libanesiske myndigheter i april 2019 vedtok at alle syrere som hadde tatt seg ulovlig inn i landet etter 24. april 2019. HRW påpeker at også personer som har vært i landet lenge før denne datoen har blitt deportert, men det skal dreie seg om et meget lite antall (HRW 2019a). I henhold til tall fra SG, har de deportert nesten 2800 syrere i perioden fra slutten av mai til slutten av august 2019 (Sewell 2019b). Også organisasjonen Sawa rapporterer at de har mottatt meldinger om en lang rekke deportasjoner (Dutton 2019). Det har ikke vært mulig for Landinfo å bringe klarhet i om dette er en praksis som fortsatt pågår.

3.5 Dokumentkrav

Mange flyktninger mangler dokumenter, alt fra nasjonale ID-kort til fødselsregistreringer for barn. Det skal imidlertid ikke være et krav fra SG at personer som ønsker å returnere har det nasjonale ID-kortet. En organisasjon Landinfo møtte i april 2019 sa at man kunne forvente at dokumentasjonen fra libanesiske myndigheter skulle være på *nufus*-nivå (folkeregister), men bemerket at det ser ut

til at *mukhtar*-nivå er nok.¹ Med andre ord åpner man for retur av barn som ikke er registrert hos syriske myndigheter.

I mange tilfeller har SG selv beslaglagt dette kortet fra personer, for eksempel i tilfeller der vedkommende ikke har vært i stand til å betale avgifter for sykehusbehandling. SG skal ha vist vilje til å gjøre en innsats for å finne og gi tilbake beslaglagte ID-kort for å gjøre en retur enklere (internasjonal organisasjon a, møte april 2019).

4 Retur fra Jordan

De syriske flyktningene er et mindre brennbart tema i Jordan enn i både Libanon og Tyrkia, og det er heller ikke like stort politisk press for at de skal returnere. Antallet flyktninger i Jordan er lavere enn i de to andre landene, litt over 650 000 flyktninger er registrert i landet (UNHCR 2020). Men den økonomiske situasjonen er vanskelig, og det var store demonstrasjoner mot regjeringens politikk i 2019. Tross dette har det ikke oppstått liknende offentlig press for retur av flyktningene, og offisiell jordansk politikk er at man ikke vil tvinge noen til å returnere mot sin vilje (Hamou 2019).

4.1 Organisert retur

Landinfo er ikke kjent med at det blir organisert retur for syrere av jordanske myndigheter eller organisasjoner. Imidlertid skal det være syriske initiativ eller organisasjoner som organiserer returer, men antallet personer som returnerer er langt lavere enn i Libanon (Hamou, Nassar & al-Maleh 2019).

Samme kilde som meldte om returene organisert fra Syria, siterer UNHCR på at de sammen med IOM og jordanske myndigheter har organisert transport til grensen for flyktninger som ønsker å vende hjem. Det fremgår ikke hvordan dette har kommet i stand, eller hvor disse transportene går fra (Hamou, Nassar & al-Maleh 2019).

Det nærmeste man kommer organisert retur fra Jordan er ordninger i Rukbanleiren, som ligger på grensen mellom Jordan og Syria. Flertallet av innbyggerne i denne leiren flyktet i retning Jordan fra 2014 og de neste par årene. Da hadde Jordan allerede stengt sine grenser, så innbyggerne i denne leiren fikk ikke de samme mulighetene til for eksempel å skaffe seg arbeid som andre flyktninger bosatt i leire inne i landet eller selvbosatt i byer som Amman.

¹ For mer om syriske identitetspapirer, se Landinfo 2017. *Mukhtar*-nivå er det laveste administrative nivået, en *mukhtar* utsteder for eksempel fødselsattester som brukes til å folkeregistrere nyfødte.

I løpet av perioden 24. mars–3.september 2019 forlot nærmere 19 000 personer leiren, det overveldende flertallet i organiserte grupper. Rundt 800 personer har forlatt denne leiren via «uoffisielle ruter» (OCHA 2019). Ifølge samme kilde har den store majoriteten av disse, rundt 14 500 personer, slått seg ned i Homs-distriktet.

4.2 Spontan retur

Nesten alle som har vendt tilbake til Syria etter at Jaber–Nassib-grenseovergangen åpnet igjen i oktober 2018, har valgt en såkalt ‘selvorganisert retur’. Ifølge tall fra UNHCR skal 24 395 personer på eget initiativ ha reist fra Jordan tilbake til Syria i perioden fra grensen åpnet og frem til 31. august 2019 (UNHCR 2020).

Selv om Jordan og Syria har diplomatiske forbindelser som har blitt opprettholdt gjennom konflikten, er det ikke mulig for syrere i Jordan å dra på ‘se hvordan forholdene er’-besøk til Syria (Morris 2019; se også del 2.4). Landinfo er ikke kjent med om syriske myndigheter krever en sikkerhetsklarering lik den man gjør av flyktninger i Libanon som ønsker å returnere (se del 2.1 og 3.1.1). Det er likevel all grunn til å tro at dette også omfatter flyktninger som returnerer fra Jordan, det samme er tilfelle med *taswiyat al-wada*, der den enkelte må avklare sin legale posisjon vis-à-vis myndighetene (se del 2.2).

4.3 Deportasjoner

Landinfo er ikke kjent med at jordanske myndigheter skal ha deportert personer tilbake til Syria mot sin vilje.

4.4 Dokumentkrav

I likhet med flyktninger i de andre nabolandene, er en av de store utfordringene for flyktninger i Jordan mangel på sivilregistreringsdokumenter. Syriske myndigheter skal imidlertid ha lempet på dokumentkravene, for eksempel skal en fødselsattest fra Jordan nå være nok for å komme inn i landet (internasjonal organisasjon a, møte april 2019).

Landinfo er ikke kjent med hvilke dokumentkrav som stilles for voksne som ønsker å returnere, men personer som returnerer fra utlandet med mangelfulle eller ikke oppdaterte dokumenter vil måtte ordne disse etter retur. For personer som returnerer, var det et amnesti slik at de slapp å betale de bøkene deres landsmenn som har oppholdt seg i Syria under konflikten uten oppdaterte dokumenter måtte betale. For begge kategoriene vedkommende vil en slik etterregistrering bety at de må gjennom rettssystemet for å få gyldige sivilregistreringsdokumenter.

UNHCR bekrefter at den største utfordringen for personer som ønsker å returnere er mangelen på dokumenter (Turnbull 2019).

5 Retur fra Tyrkia

Tyrkia er det landet i verden som huser flest flyktninger, til sammen 4 millioner registrerte flyktninger. Av disse er over 3,6 millioner syrere, og i tillegg er det et ukjent antall syriske flyktninger som ikke er registrert. Tyrkiske myndigheter sluttet å registrere syriske flyktninger i 2016, og er nå i gang med et omfattende program for å verifisere identiteten til dem som ankom før registreringen opphørte.

Også i Tyrkia er de syriske flyktningenes tilstedeværelse et brennbart politisk tema, som går rett inn i en større debatt rundt landets politiske kurs. President Erdoğan og det styrende AK-partiet var tidlig ute med å støtte opprøret mot president Asad og gav aktiv støtte til deler av den væpnede syriske opposisjonen. I det polariserte politiske landskapet blir derfor flyktningene assosiert med president Erdoğan og hans politikk. Blant annet som en følge av dette, og i takt med at den tyrkiske økonomien har blitt mer og mer svekket de siste årene, har motstanden mot de syriske flyktningene økt (Cagaptay & Yuksel 2019).

Det nye i denne utviklingen er at det også langt inn i AK-partiet er en økende motstand mot flyktningene. Erdoğan's svar på dette har vært en strategi med å opprette såkalte sikre soner i nord-Syria, der målet i utgangspunktet var å fordrive PYD/YPG, den syrisk-kurdiske grenen av PKK, fra disse områdene, som de i dag styrer. For å imøtegå det økende presset fra befolkningen om å «gjøre noe» med flyktningproblemet, tok presidenten høsten 2019 til orde for å repatriere store antall av syrerne i landet til disse områdene. Dette forutsetter ikke bare en tyrkisk militær invasjon og okkupasjon av disse områdene, på linje med det som tidligere har skjedd i Afrin og det såkalte Euphrates Shield-området, men også en massiv innsats for å bygge en infrastruktur som gjør en slik repatriering mulig. I oktober 2019 iverksatte Tyrkia den såkalte fredsvår-operasjonen (Operation Peace Spring), der den tyrkiske hæren støttet av lojale syriske militser okkuperte et område mellom byene Tall Abyad og Ras al-‘Ayn. Dette området er langt mindre enn det tyrkiske myndigheter opprinnelig uttalte at de ville ta kontroll over (Salacanian 2020). Det er høyst usikkert om syriske flyktninger i betydelig omfang vil slå seg ned i dette området.

5.1 Organisert retur og frivillig retur

Tall fra UNHCR viser at fra i 2019 hadde litt over 34 000 personer returnert til Syria (UNHCR 2020). Dette står i skarp kontrast til uttalelser fra tyrkiske myndigheter; den tyrkiske utenriksministeren sa i august 2019 at nesten 350 000

syrere hadde returnert til områder nord i Syria som er under tyrkisk kontroll (Bayar & Geldi 2019). Det dreier seg om Afrin-distriktet og området mellom byene A'zaz, al-Bab og Jarablus, og omfatter perioden fra høsten 2016 til høsten 2019. En annen kilde som beskriver situasjonen i oktober 2019 sier at 2-300 personer returnerer frivillig på daglig basis, men at dette har stoppet opp i forbindelse med den pågående tyrkiske militæroffensiven i området (Najjar & Salem 2019).

En kilde skriver at tyrkiske myndigheter i en periode på noen få måneder i 2018 skal ha spurt syriske flyktninger om de var villige til å flytte til Afrin, med økonomisk støtte fra myndighetene. Samme kilde stiller også spørsmål både ved antallet personer som skal ha returnert, og frivilligheten av de returene som er gjennomført (AIDA u.å.).

5.2 Deportasjoner

Det kom høsten 2019 en rekke rapporter om at tyrkiske myndigheter tvangs-returnerte syriske flyktninger. Det skal både være snakk om personer som ikke har TP² (temporary protection), og dermed ikke lovlig opphold i landet, og personer med lovlig opphold. Flyktingene skal være returnert til områder av nord-Syria som er under kontroll av militser alliert med Tyrkia, og til Idlib-provinsen som styres av HTS (Hay'at tahrir al-Sham), jihadist- gruppen som tidligere var al-Qa'idass syriske avdeling.

Tyrkiske myndigheter benekter at de har sendt flyktninger tilbake til Syria mot deres vilje, og hevder at det er snakk om frivillig retur. Flere medier har publisert intervjuer med syrere som sier at de har blitt presset til å undertegne papirer på tyrkisk som de ikke har forstått, for så å finne ut at det de har undertegnet på er en erklæring der de selv ber om frivillig retur. Flere sier at de har undertegnet slike papirer under trussel om tortur (Ingleby 2019; Dadouch & Ashawi 2019; Amameh & Rollins 2019).

Flere menneskerettighetsorganisasjoner har kritisert Tyrkia for å deportere syrere, blant dem både Human Rights Watch og Amnesty International (HRW 2019b; Amnesty International 2019b).

5.3 Spontan retur og midlertidige besøk

I forbindelse med religiøse høytider som *al-'id al-mubarak* besøker flere tusen syrere med oppholdstillatelse i Tyrkia områder i Syria utenfor regimets kontroll, det være seg Idlib-provinsen eller triangelet mellom A'zaz, al-Bab og Jarablus. I forbindelse med *'id al-adha* i 2019 rapporterte en tyrkisk avis at rundt 40 000 personer hadde krysset grensen ved Öncüpınar, og at disse ville returnere til

² TP, midlertidig beskyttelse, er den statusen alle syriske flyktninger har i Tyrkia.

Tyrkia etter besøket siden de har lovlig opphold i landet (Hürriyet Daily News 2019).

Landinfo er ikke kjent med hvor mange flyktninger som kan ha returnert til Syria på eget initiativ, heller ikke hva gjelder de 21 000 returnerte som UNHCR opererer med (se del 5.1).

Det må i denne sammenhengen også påpekes at et ikke ubetydelig antall syrere bosatt i Tyrkia reiser frem og tilbake mellom de to landene i jobbsammenheng. Under et besøk i Gaziantep i oktober 2018 møtte Landinfo en rekke syrere som arbeider for forskjellige NGOer, og som på ukentlig basis reiser mellom landene. Disse personene reiser ikke til områder kontrollert av GoS.

5.4 Dokumentkrav

Syrere som returnerer på permanent basis må gi fra seg sitt tyrkiske ID-kort, *kimlik*, på grensen, og de må også undertegne et dokument som forhindrer dem fra å returnere til Tyrkia de neste fem årene.

I forbindelse med høytidene *‘id al-fitr* (etter ramadan) og *‘id al-adha* (etter hajj) åpner tyrkiske myndigheter for at registrerte flyktninger kan bruke det tyrkiske ID-kortet. Den enkelte vil ved utreise få en frist for når vedkommende må være tilbake i Tyrkia. Det er flere forhold som spiller inn på hvor lang frist den enkelte gis: først og fremst den enkeltes egne ønsker, men også trafikksituasjonen på den aktuelle grensekryssingen. Perioden vil uansett være fra to uker og opp til tre måneder. Landinfo er kjent med at dette gjelder for grenseovergangene Öncüpınar-Bab al-Salam og Cilvegözü-Bab al-Hawa. Den førstnevnte leder inn i triangelet A’zaz-Jarablus-al-Bab, og er rett ved den tyrkiske byen Kilis, mens den andre overgangen er ved byen Reyhanlı og leder inn i Idlib-provinsen, og er kontrollert av HTS (Hay’at tahrir al-Sham, den tidligere Nusra-fronten, al-Qa’idas syriske avdeling) (syrisk ikke-statlig organisasjon, møte 2019).

Hvis personen som ønsker å krysse en av disse grensen har en handels-ID, kan han reise fritt frem og tilbake. En handels-ID utstedes av tyrkiske myndigheter til syriske og tyrkiske forretningsdrivende, og gjør grensepasseringen relativt enkel (syrisk ikke-statlig organisasjon, møte 2019).

6 Retur fra Europa

Det er et ikke ubetydelig antall syrere som returnerer til hjemlandet fra Europa hvert år, av forskjellige årsaker. Noen land har frivillige returprogrammer der man mottar støtte både til selve hjemreisen og til å etablere seg i Syria. I Tyskland skal over 3000 personer ha benyttet seg av denne muligheten (Soguel 2018). Samme

kilde har intervjuet er rekke personer som har returnert eller har planer om å returnere til Tyrkia eller til områder av Syria som ikke er kontrollert av GoS. Det fremkommer ikke hvor mange personer dette dreier seg om, men rutene tilbake til Tyrkia er de samme som brukes av personer som smugles ut av landet (Soguel 2018).

6.1 Dokumenter og prosedyrer

Syrere som ønsker å returnere fra Europa må ha gyldige dokumenter, noe som er mulig å få ved å søke om få utstedt dem fra en av Syrias ambassader. En oversikt fra den syriske ambassaden i Stockholm viser at i perioden 1. april til 22. oktober 2019 utstedte de 600 pass. Dette tallet sier ikke noe om hvor mange av disse som har returnert eller besøkt Syria.

For menn som har unndratt seg militærtjeneste er det egne prosedyrer (se del 2.3).

Personer som har forlatt landet ulovlig, altså via en uoffisiell grenseovergang, må foreta en situasjonsavklaring (se del 2.2). For å gjøre dette må vedkommende møte opp på nærmeste ambassade, og vil der få utlevert et skjema som må fylles ut. Vedkommende må også levere en håndskrevet søknad (*talab*), ha gyldig syrisk nasjonalt ID-kort eller pass og oppholdstillatelse i landet vedkommende bor i (Syrias ambassade i Stockholm u.å.b).

Alle personer som ønsker å reise til Syria må i tillegg fylle ut en egen søknad om innreisestillatelse (Syrias ambassade i Stockholm u.å.c). Landinfo antar at alle personer som søker om en slik tillatelse blir sikkerhetssjekket.

7 Syriske myndigheter og retur

Syriske myndigheter har ved flere anledninger oppfordret de borgerne som forlot landet under krigen til å vende hjem igjen, til *hidn al-watan*, hjemlandets favn. Frasen er også brukt på ambassadenes hjemmesider i forbindelse med *taswiyat al-wada'* (situasjonsavklaring) (Syrias ambassade i Stockholm u.å.b). Myndighetene har også iverksatt en rekke tiltak for å gjøre det enklere for flyktningene å returnere, selv om det stadig er mange utfordringer, ikke minst hva gjelder dokumentsituasjonen for flyktningene i nabolandene (se del 2.4).

Kritikere av myndighetene hevder at de slett ikke ønsker flyktningene hjem igjen, og viser til uttalelser fra syriske myndighetspersoner mot dem som flyktet fra landet (Batravi & Uzelac 2018, s. 2–3). Det vises også til lov nr. 10, som blir tolket slik at den retter seg mot områder der opposisjonen var sterk, og at den brukes for å forhindre folk fra å returnere og til å forandre den demografiske sammensetningen av landet (Abu Ahmad 2018).

Den demografiske forandringen som GoS ble beskylt for å initiere i områder som for eksempel Zabadani, har ikke materialisert seg, noe kritikere også har innrømmet (EIP 2019, s. 25). Det er derimot store utfordringer etter krigen med byer og bydeler som er ødelagt, og et stort antall internt fordrevne.

Som det fremgår i del 2.1, krever myndighetene en sikkerhetsklarering av personer som ønsker å returnere til landet, og det gjør de også av personer som ønsker å foreta en situasjonsavklaring (se del 2.2).

Landinfo er ikke kjent med at personer blir nektet å komme tilbake på bakgrunn av etnisk eller religiøs tilhørighet. Syria var og er et multi-religiøst og etnisk land, selv om det er hevet over enhver tvil at 'alawier, den muslimske minoriteten president Asad tilhører, er overrepresentert i maktstillinger. Majoriteten av befolkningen er sunni-muslimer, og en rekke fremtredende og mektige personer i GoS er også det, for eksempel Ali Mamlouk. (Han er leder av det nasjonale sikkerhetsbyrået, og en av presidentens mest betroede menn.)

Det som startet som et opprør mot et autoritært diktatur utviklet seg fort til et væpnet opprør med sterkt sekteriske trekk. En stor del av opprørsfraksjonene definerte seg som sunni-muslimske, og mange også som islamistiske, i tillegg til at både al-Qa'idas syriske avdeling Nusra-fronten, Ahrar al-Sham og andre grupper har en aggressiv jihadistisk retorikk, rettet mot 'alawiene og andre religiøse minoriteter. Dette har utvilsomt bidratt til at et relativt lite antall fra minoritetene aktivt har støttet opprøret. Det betyr imidlertid ikke at GoS ser på sunni-muslimer med mistenksomhet per se, men at det er andre faktorer som kan vekke myndighetenes mistenksomhet. Geografisk tilhørighet (om man kommer fra et 'aktivt' opprørsområde) (internasjonal organisasjon a, møte 2018), og familietilhørighet (om man er i familie med kjente opprørere eller kjente GoS-tilhengere), vil være viktige faktorer i så henseende.

Det er allikevel klart at det er grupper som myndighetene ikke ønsker tilbake, og som vil bli fengslet dersom de returnerer på tross av manglende sikkerhetsklarering eller situasjonsavklaring. Landinfo vurderer at dette i første rekke vil dreie seg om tidligere opprørere uten situasjonsavklaring, opposisjonelle media-aktivister og personer som har arbeidet med De hvite hjelmene, altså mange av de samme gruppene som ikke går inn på såkalte forsoningsavtaler med GoS (Landinfo 2019 s. 12).

Skriftlige kilder

- Abbas, Thaer (2017, 9. september). Abbas Ibrahim... The eyes and ears of the Lebanese state. *Ash-Sharq al-Awsat*. Tilgjengelig fra <https://aawsat.com/english/home/article/1019646/abbas-ibrahim-%E2%80%A6-eyes-and-ears-lebanese-state> [lastet ned 27. september 2019]
- Abu Ahmad, Ibrahim (2018, 17. september). *Assad's law 10: Reshaping Syria's demographics*. Washington D.C.: The Washington Institute for Near East Policy. Tilgjengelig fra <https://www.washingtoninstitute.org/fikraforum/view/assads-law-10-reshaping-syrias-demographics> [lastet ned 24. oktober 2019]
- Alfred, Charlotte (2018, 8. august). Dangerous exit: Who controls how Syrians in Lebanon go home. *News Deeply*. Tilgjengelig fra <https://www.newsdeeply.com/refugees/articles/2018/08/08/dangerous-exit-who-controls-how-syrians-in-lebanon-go-home> [lastet ned 3. februar 2020]
- Amameh, Qosai & Rollins, Tom (2019, 23. juli). For Syrians in Istanbul, fears rise as deportations begin. *The New Humanitarian*. Tilgjengelig fra <https://www.thenewhumanitarian.org/news/2019/07/23/syrians-istanbul-fears-rise-deportations-begin> [lastet ned 22. oktober 2019]
- Amnesty International (2019a, 12. juni). *Q&A – Why are returns of refugees from Lebanon to Syria premature?* London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/download/Documents/MDE1804812019ENGLISH.pdf> [lastet ned 31. januar 2020]
- Amnesty International (2019b, 27. september). *Turkey: Unlawful deportations of Syrians must stop*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/1117/2019/en/> [lastet ned 22. oktober 2019]
- AIDA, dvs. Asylum Information Database (u.å.). *Cessation of temporary protection/Turkey*. Brussel: AIDA. Tilgjengelig fra <https://www.asylumineurope.org/reports/country/turkey/cessation-temporary-protection> [lastet ned 22. oktober 2019]
- Badran, Tony (2019, 11. juli). *Sanctioned Hezbollah security chief works closely with Lebanese Authorities*. Washington D.C.: Foundation for Defense of Democracies. Tilgjengelig fra <https://www.fdd.org/analysis/2019/07/11/sanctioned-hezbollah-security-chief-works-closely-with-lebanese-authorities/> [lastet ned 27. september 2019]
- Bassam, Laila (2018, 25. september). Fifty thousand Syrians returned to Syria from Lebanon this year: official. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-lebanon-refugees/fifty-thousand-syrians-returned-to-syria-from-lebanon-this-year-official-idUSKCN1M51OM> [lastet ned 23. januar 2020]
- Batravi, Samar og Uzelac, Ana (2018, september). *Four ways in which the Syrian regime controls refugee return*. Haag: Clingendael. Tilgjengelig fra https://www.clingendael.org/sites/default/files/2018-09/PB_Control_refugee_return_Syrian_regime.pdf [lastet ned 24. oktober 2019]
- Bayar, Gozde og Geldi, Mahmut (2019, 23. august). 'Over 340 000 Syrians returned home from Turkey. *Anadolu Agency*. Tilgjengelig fra <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/over-340-000-syrians-returned-home-from-turkey/1563169> [lastet ned 22. oktober 2019]
- BBC (2015, 5. januar). Syrians entering Lebanon face new restrictions. *BBC*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-30657003> [lastet ned 10. februar 2020]

- Bou Khater, Lea (2017, august). Labor Policy and Practice. *The Peace building in Lebanon* 16. Tilgjengelig fra <https://www.undp.org/content/dam/lebanon/docs/CrisisPreventionRecovery/SupplementArticles/16Supp/PEACE%20BUILDING2%2016%20july%202017%20p4.pdf> [lastet ned 26. september 2019]
- Cagaptay, Soner og Yuksel, Deniz (2019, 5 august). *Growing anti-Syrian sentiment in Turkey*. Washington D.C.: The Washington Institute for Near East Policy. Tilgjengelig fra <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/growing-anti-syrian-sentiment-in-turkey> [lastet ned 6. februar 2020]
- Dadouch, Sarah & Ashawi, Khalil (2019, 22. juli). Istanbul gives Syrians one month to return to provinces in which they are registered. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://uk.reuters.com/article/uk-turkey-syrians-idUKKCN1UH1YM> [lastet ned 22. oktober 2019]
- Dutton, Jack (2019, 14. november). Official figures inflate the number of Syrian refugees returned from Lebanon. *The Nation*. Tilgjengelig fra <https://www.thenational.ae/world/mena/official-figures-inflate-the-numbers-of-syrian-refugees-returned-from-lebanon-1.937799> [lastet ned 31. januar 2020]
- EIP, dvs. European Institute of Peace (2019, juli). *Refugee return in Syria: Dangers, security risks and information scarcity*. Brussel: EIP. Tilgjengelig fra <http://www.eip.org/sites/default/files/EIP%20Report%20-%20Security%20and%20Refugee%20Return%20in%20Syria%20-%20July.pdf> [lastet ned 24. oktober 2019]
- Francis, Ellen & Chmaytelli, Maher (2019, 20. januar). Lebanon's Michel Aoun calls for Syrian refugees to return home. *Business Day*. Tilgjengelig fra <https://www.businesslive.co.za/bd/world/middle-east/2019-01-20-lebanons-michel-aoun-calls-for-syrian-refugees-to-return-home/> [lastet ned 26. september 2019]
- Hamou, Ammar, Nassar, Alaa & al-Maleh, Alice (2019, 16. januar). In first 'organized' refugee return from Jordan, dozens of Syrians head back to Damascus suburb. *Syria Direct*. Tilgjengelig fra <https://syriadirect.org/news/in-first-%E2%80%99organized%E2%80%99-refugee-returns-from-jordan-dozens-of-syrians-head-back-to-damascus-suburb/> [lastet ned 7. oktober 2019]
- Hamou, Ammar (2019, 7. juli). Lower fees ease the financial burden for registering Syrians born in Jordan. *Syria Direct*. Tilgjengelig fra <https://syriadirect.org/news/lower-fees-ease-the-financial-burden-for-registering-syrians-born-in-jordan/> [lastet ned 7. oktober 2019]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2019a). World report 2019: Lebanon: Events of 2018. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/lebanon#4694c7> [lastet ned 25. september 2019]
- HRW (2019b, 26. juli). *Turkey forcibly returning Syrians to danger*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2019/07/26/turkey-forcibly-returning-syrians-danger> [lastet ned 22. oktober 2019]
- Hürriyet Daily News (2019, 9. august). Millions hit roads for Eid al-Adha holiday. *Hürriyet Daily News*. Tilgjengelig fra <https://www.hurriyetdailynews.com/millions-hit-roads-for-eid-al-adha-holiday-145664> [lastet ned 10. februar 2020]
- Ingleby, Melvyn (2019, 29. august). Europe's complicity in Turkey's Syrian-refugee crackdown. *The Atlantic*. Tilgjengelig fra <https://www.theatlantic.com/international/archive/2019/08/europe-turkey-syria-refugee-crackdown/597013/> [lastet ned 4. oktober 2019]

- Al-Jablawi, Hosam (2019, 13. februar). Forced conscription continues despite amnesty by Syrian Government. Washington D.C.: Atlantic Council. Tilgjengelig fra <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/syriasource/forced-conscription-continues-despite-amnesty-by-syrian-government/> [lastet ned 4. februar 2020]
- Landinfo (2017, 3. juli). *Syria: Idenitetsdokumenter og pass*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/04/Syria-temanotat-Idenitetsdokumenter-og-pass-03072017.pdf> [lastet ned 7. februar 2020]
- Landinfo (2019, 24. oktober). *Syria: Myndighetsutøvelse i gjenerobrede områder*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/10/Syria-temanotat-Myndighetsut%C3%B8velse-i-gjenerobrede-omr%C3%A5der-24102019.pdf> [lastet ned 3. februar 2020]
- Al-Manar (2018, 4. juli). Bayan sadir ‘an Hizbillah hawla al-ikhwa al-suriyin al-raghibin bil-‘awda (Kommunike utstedt av Hizballah om de syriske brødrene som ønsker å returnere). *Al-Manar*. Tilgjengelig fra <http://almanar.com.lb/3973125> [lastet ned 30. september 2019]
- Morris, Julia (2019, oktober). The politics of return from Jordan to Syria. *Forced Migration Review* 62. Tilgjengelig fra <https://www.fmreview.org/return/morris> [lastet ned 6. februar 2020]
- Najjar, Farah & Salem, Hosam (2019, 18. oktober). ‘For a better life’: Families return to Turkey from NE Syria. *Al-Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/indepth/inpictures/life-families-return-turkey-ne-syria-191018081244364.html> [lastet ned 23. oktober 2019]
- OCHA (2019, 25. september). *Rukban humanitarian update*. Genève: OCHA. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/RUKBAN%20Humanitarian%20Update-280919.pdf> [lastet ned 21. oktober 2019]
- Salacanian, Stasa (2020, 15. januar). What is next after operation Peace Spring? *The New Arab*. Tilgjengelig fra <https://www.alaraby.co.uk/english/indepth/2020/1/15/what-is-next-after-operation-peace-spring> [lastet ned 6. februar 2020]
- Sewell, Abby (2019a, 27. juni). In Lebanon, a push for refugees to go home. *U.S. News*. Tilgjengelig fra <https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2019-06-27/lebanon-increases-pressure-on-syrian-refugees-to-return-home> [lastet ned 4. oktober 2019]
- Sewell, Abby (2019b, 27. august). More than 2700 Syrians deported from Lebanon under new rule. *The Daily Star*. Tilgjengelig fra <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2019/Aug-27/490475-more-than-2700-syrians-deported-from-lebanon-under-new-rule.ashx> [lastet ned 31. januar 2020]
- Soguel, Dominique (2018, 10. desember). No haven for hardship: Why some Syrians return from Europe. *Christian Science Monitor*. Tilgjengelig fra <https://www.csmonitor.com/World/Europe/2018/1210/No-haven-from-hardship-Why-some-Syrians-return-from-Europe> [lastet ned 22. oktober 2019]
- Syrias ambassade i Stockholm (u.å.a). *Talab ziyarat al-quṭr lil-muḡhtaribin al-suriyin al-mukallaḡin al-mukhtalaḡin ‘an ada’ khidmat al-‘alam (Søknad om å besøke landet for vernepliktige utenlandssyrere som ikke har unndratt seg verneplikten)*. Stockholm: Syrias ambassade i Stockholm. Tilgjengelig fra <http://syrianembassy.se/arabiska/Docs/FAQ24.pdf> [lastet ned 23. oktober 2019]
- Syrias ambassade i Stockholm (u.å.b). *Khamisan: Taswiyat al-wada’ bi-sabab al-muḡhadara ḡhayr al-shari’yya (Fem: avklaring av situasjonen på grunn av ulovlig utreise)*. Stockholm: Syrias ambassade i Stockholm. Tilgjengelig fra <http://www.syrianembassy.se/arabiska/Docs/os.pdf> [lastet ned 23. oktober 2019]

- Syrias ambassade i Stockholm (u.å.c). *Istimarar samat dukhul (Skjema for innreisetillatelse)*. Stockholm: Syrias ambassade i Stockholm. Tilgjengelig fra <http://www.syrianembassy.se/arabiska/Docs/visa20101.pdf> [lastet ned 4. februar 2020]
- Syrias ambassade i Stockholm (u.å.d). *Manh al-samat (Å bli gitt tillatelser)*. Stockholm: Syrias ambassade i Stockholm. Tilgjengelig fra <http://syrianembassy.se/arabiska/Docs/FAQ20.pdf> [lastet ned 5. februar 2020]
- Tello, Anan (2018, 28. februar). Syrians stifled by Lebanon's new entry restrictions. *Arab News*. Tilgjengelig fra <https://www.arabnews.com/node/1249131/middle-east> [lastet ned 5. februar 2020]
- Turnbull, Elizabeth (2019, 5. juli). 20,000 Syrians have returned home since border reopening. *The Jordan Times*. Tilgjengelig fra <https://www.jordantimes.com/news/local/20000-syrians-have-returned-home-border-reopening-%E2%80%94-unhcr> [lastet ned 21. oktober 2019]
- UNHCR (2016, 8. januar). *Q&A on 'New entry and renewal procedures for Syrians in Lebanon'*. Beirut: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://www.refugees-lebanon.org/en/news/35/qa-on-new-entry--renewal-procedures-for-syrians-in-lebanon> [lastet ned 5. januar 2020]
- UNHCR (2019a, mars). *Fifth regional survey on Syrian refugees' perceptions and intentions on return to Syria*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/68443.pdf> [lastet ned 17. oktober 2019]
- UNHCR (2019b, 29. august). *Syria Regional Refugee Response: Lebanon*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/71> [lastet ned 25. september 2019]
- UNHCR (2020, januar). *Syria Regional Refugee Response: Durable solutions*. Genève: UNHCR. Tilgjengelig fra https://data2.unhcr.org/en/situations/syria_durable_solutions [lastet ned 23. januar 2020]
- Wintour, Patrick (2019, 15. juni). Thousands of Syrian refugees could be sent back, says Lebanese minister. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2019/jun/15/thousands-of-syrian-refugees-could-be-sent-back-says-lebanese-minister> [lastet ned 26. september 2019]
- World Bank (2020). *The Mobility of Displaced Syrians: An Economic and Social Analysis*. Washington D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <https://www.worldbank.org/en/country/syria/publication/the-mobility-of-displaced-syrians-an-economic-and-social-analysis> [lastet ned 3. februar 2020]
- Xinhua (2019, 26. desember). 1,400 Syrian refugees return home from Lebanon. *Xinhua*. Tilgjengelig fra http://www.xinhuanet.com/english/2019-12/26/c_138659909.htm [lastet ned 23. januar 2020]
- Yahya, Maha (2019, 11. september). *Into the fire*. Washington D.C.: Carnegie Middle East Center. Tilgjengelig fra <https://carnegie-mec.org/diwan/79805> [lastet ned 17. desember 2019]

Muntlige kilder

- Internasjonal organisasjon a, møte i Damaskus i mars 2018 og april 2019.
- Internasjonal organisasjon b, møte i Damaskus april 2019.
- Internasjonal organisasjon c, møte i Damaskus april 2019.
- Internasjonal organisasjon d, møte i Beirut april 2019.
- Libanesisk advokat og aktivist, møte Beirut mars 2018.

Syrisk NGO, e-mailutveksling, oktober 2019.

UNRWA, møte i Damaskus april 2019.